

„Wojna polska” 1812 r. i okupacja Księstwa Warszawskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, ks. XI, dostępny online: wolnelektury.pl.
- Źródło: 24.08.2019. Cytat za: Janusz Staszewski, *Pamiętnik Piotra Łagiewskiego o wojnie 1812 r. na Litwie, Wilno 1936*, dostępny online w: wbc.poznan.pl.

„Wojna polska” 1812 r. i okupacja Księstwa Warszawskiego

Przejście przez Berezynę pędzła Januarego Suchodolskiego z 1866 r. Obecnie obraz znajduje się w Muzeum Narodowym w Poznaniu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Napoleonowi planującemu wojnę z Rosją zależało na pomocy Księstwa Warszawskiego. W swojej odezwie z dnia 22 czerwca 1812 r. tak zwracał się do walczących u jego boku Polaków:

„Żołnierze, rozpoczęła się druga wojna polska. [...] W Tylży Rosja zaprzysięgła Francji wieczny sojusz i wojnę Anglii. Dziś gwałci swe przysięgi. Nie dała nam żadnego wytłumaczenia swego dziwnego zachowania, tak że orły francuskie, polegając na zachowaniu tajemnicy przez naszych sprzymierzeńców, zmuszone zostały do przekroczenia Renu.”

„Rosję targa fatum, jej przeznaczenia powinny się wypełnić. Czy uważa ona nas za degeneratów? Czyż nie jesteśmy bardziej żołnierzami spod Austerlitz? Postawiła nas pomiędzy hańbą a wojną: wybór nie powinien budzić wątpliwości, maszerujemy więc – naprzód!”

„Przeszliśmy Niemen, przenosząc wojnę na jej terytorium. Druga wojna polska, tak jak pierwsza będzie chwalebna dla wojsk francuskich. Traktat pokojowy, który podpiszemy, zagwarantuje nam, że położy kres temu zarożumiałemu wpływowi, jaki Rosja od pięćdziesięciu lat wywiera na bieg spraw europejskich. Napoleon”.

Cytowane za: artykuł *Odezwa Napoleona do armii*, Wikizródła.org

Niestety efekt końcowy tego krwawego konfliktu był zgoła inny niż przewidział Bonaparte.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wymienisz okoliczności towarzyszące wybuchowi „drugiej wojny polskiej.”
- Ocenisz postawę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawy Polaków wobec Napoleona.
- Wyjaśnisz, dlaczego Napoleon wojnę z Rosją 1812 r. nazwał „drugą wojną polską.”
- Opisziesz udział Polaków w „drugiej wojnie polskiej.”
- Scharakteryzujesz okupację Księstwa Warszawskiego.

Przeczytaj

Tuż przed wojną...

W grudniu 1810 r. Rosja wystąpiła z systemu [blokady kontynentalnej](#), łamiąc postanowienia [traktatu w Tylży](#), oraz nawiązała kontakty z opozycją antyfrancuską w państwach niemieckich. Groźba wojny narastała. Sztab rosyjski opracował plan wojny ofensywnej i na początku 1811 r. przedstawiono go carowi. Plan przewidywał atak na Warszawę oraz Gdańsk (wolne miasto). W Petersburgu, tak jak w Paryżu, zdawano sobie sprawę, że wojna rozegra się m.in. o ziemię polskie.

Księstwo Warszawskie na początku XIX w. Dlaczego te ziemie były istotne zarówno dla Napoleona, jak i dla Rosji?

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

O poparcie Polaków zabiegał zarówno car Aleksander I, dyskretnie szukając za pośrednictwem księcia Adama Jerzego Czartoryskiego wsparcia czołowych osobistości [Księstwa Warszawskiego](#), jak i Napoleon I Bonaparte. Ten drugi zdawał sobie jednak sprawę, że jest w lepszej niż rywal sytuacji, ponieważ Księstwo Warszawskie de facto znajdowało się w jego rękach. Był też przekonany, że i tym razem

otrzyma od Polaków pomoc, chociaż w jego planach przyszłość Polski nie przedstawiała się tak, jak widzieli ją działacze polityczni i żołnierze Księstwa Warszawskiego. Była brana pod uwagę jako przedmiot politycznego przetargu i w dogodnej sytuacji Napoleon był w stanie oddać ją carowi za korzystne warunki pokojowe. Polakom składał ogólnikowe obietnice, żądając w zamian jak największego z ich strony wysiłku i zaangażowania w zbliżającą się wojnę.

Franciszek Ksawery Drucki-Lubecki (1779–1846) – minister skarbu Królestwa Polskiego w latach 1821–1830, minister prezydujący w Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji Królestwa (1830 r.), członek Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego (1815 r.), założyciel Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825 r.) i Banku Polskiego (1828 r.).
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ciekawostka

Kiedy w 1811 r. przedstawiono carowi plan ataku na Warszawę i Gdańsk, doszło do akcji wywiadu Księstwa Warszawskiego. Kpt. Wincenty Dłuski na polecenie gen. Stanisława Fiszerza „zbiegł” jako dezterter do Rosji z rzekomymi planami ukończonej twierdzy Modlin. W ten sposób sztab armii rosyjskiej miał zostać przekonany, że Polacy są dobrze przygotowani do obrony Księstwa Warszawskiego, co zadecydowało o rezygnacji z ataku na Warszawę wiosną 1811 r.

Wywiad polski informował także Francuzów o zbrojeniach i koncentracji żołnierzy rosyjskich przy granicach z Księstwem. Francuzi początkowo ignorowali te doniesienia, jednak po potwierdzeniu ich przez wywiad francuski Napoleon powziął zamiar pobicia Rosji i zmuszenia jej do respektowania zobowiązań podjętych w Tylży. Liczył, że walki potrwać ok. trzech–czterech tygodni. Prusy i Księstwo Warszawskie miały żywić Wielką Armię w marszu ku rosyjskiej granicy oraz dostarczyć jej prowiant na okres kolejnych 20 dni po przekroczeniu granicy. Przeświadczenie, że wojna potrwa krótko i nie będzie potrzeby iść na Moskwę, sprawiło, że żołnierze Wielkiej Armii otrzymali racje chleba na 4 dni, a w taborach zapasów mąki było na 20 dni.

Polacy wobec zbliżającej się wojny

Nadzieje Polaków wzrosły, kiedy w kwietniu 1811 r. Bonaparte stwierdził, że Francja nie odda skrawka Księstwa Warszawskiego, nawet gdyby rosyjskie armie pukały do bram Paryża. Stwierdzenie to wypowiedział po tym, jak książę Józef Poniatowski poinformował go, że car Rosji przygotowuje się do wojny z Francją i że stara się przeciągnąć na swoją stronę armię Księstwa Warszawskiego obietnicą odbudowy Polski. W czasie przemarszu Wielkiej Armii Napoleona przez ziemie polskie zwołano w Warszawie Sejm Nadzwyczajny (w czerwcu 1812 r.). Sejm ten zawiązał (czego sobie życzył Napoleon) [Konfederację Generalną Królestwa Polskiego](#), która proklamowała powstanie państwa polskiego i przyłączenie do niego tzw. ziem zabranych. O atmosferze towarzyszącej tym wydarzeniom świadczy fragment *Pana Tadeusza* Adam Mickiewicza:

« O roku ów! Kto Ciebie widział w naszym kraju!

Ciebie lud zowie dotąd rokiem urodzaju

A żołnierz rokiem wojny. Dotąd lubią starzy

O tobie bając, dotąd pieśń o tobie marzy. [...]

O wiosno! Kto cię widział wtenczas w naszym kraju,

Pamiętna wiosno wojny, wiosno urodzaju!

O wiosno, kto cię widział jak byłaś [...]

Obfita w zdarzenia, nadzieją brzemienna!

[...]

Urodzony w niewoli, okuty w powiciu,

Ja tylko jedną taką wiosnę miałem w życiu.

Cytat za: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, ks. XI, dostępny online: wolnelektury.pl.

W marcu 1812 r. książę Józef Poniatowski otrzymał wiadomość z Paryża, iż wojsko polskie będzie stanowić [V Korpus](#) Wielkiej Armii, sam zaś książę został oddany pod zwierzchnictwo marszałka Francji Louisa Nicolasa Davouta. W kraju wielkie poruszenie wywołał fakt, że cesarz po raz pierwszy użył terminu „wojsko polskie”, co według wielu oznaczało jego poparcie dla idei niepodległej Polski. W tym czasie granice Księstwa Warszawskiego przekraczały pierwsze oddziały wojsk napoleońskich.

Dzięki tym wydarzeniom Polacy uwierzyli, że niepodległość da się odzyskać. Wojska Napoleona były owacyjnie witane. W najczarniejszych snach Polacy nie przypuszczali, że wojna 1812 r. zakończy się klęską Napoleona i okupacją Księstwa Warszawskiego, a ostatecznie jego likwidacją.

Przebieg wojny

Do wojny z Rosją („drugiej wojny polskiej”) Napoleon przygotował się starannie. Zgromadził na terenach Prus Wschodnich i Księstwa Warszawskiego wielonarodową armię (nazywaną też „armią dwudziestu narodów”), liczącą prawie 600 tys. ludzi i ok. 1300 armat, choć bezpośredni udział w wyprawie wzięło ok. 450 tys. żołnierzy pierwszego rzutu. Wojska rosyjskie w momencie wybuchu wojny zgromadzone na froncie były o wiele mniej liczne (ok. 218 tys. żołnierzy i ok. 900 armat). Wielka Armia przekroczyła rzekę [Niemien](#) 23 czerwca 1812 r. ok. godziny 22.00 i weszła na terytorium Cesarstwa Rosyjskiego, rozpoczynając sześciomiesięczną kampanię wojenną.

Pierre-Claude Gautherot, *Napoleon wysyłający II Korpus do walki w 1805 r.*, 1808 r. W jaki sposób w elementach wojskowych Wielkiej Armii nawiązywano do starożytnego Rzymu?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Po raz kolejny Francja doświadczyła wierności Polaków. Wojna z Rosją oraz cesarska obietnica odrodzenia Polski obudziła szczególnie wielkie nadzieje. Sam Napoleon w odezwie z 22 czerwca 1812 r. powiedział, że zaczyna się „druga wojna polska”. Wojsko polskie wraz z litewskim stanowiło ok. 100 tys. żołnierzy w ok. 600-tysięcznej armii Napoleona Bonapartego. Większość oddziałów polskich była rozproszona w jednostkach francuskich, ok. 37 tys. walczyło pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego (wodza naczelnego armii Księstwa) w ramach V [korpusu](#), wchodzącego w skład armii prawoskrzydłowej. Polacy walczyli m.in. w bitwie o Smoleńsk i pod Borodino.

Ciekawostka

Księstwo Warszawskie wystawiło do „drugiej wojny polskiej” (wojny z Rosją) największy [kontyngent](#). Stanowił on ok. 2 proc. ludności Księstwa, podczas gdy inne państwa wystawiły kontyngenty liczące ok. 1 proc. ludności ich państw.

Sam Poniatowski podczas kampanii 1812 r. odznaczył się wielokrotnie – pod Smoleńskiem, Borodino, Czyrykowem, Winkowem ([ostatnia operacja ofensywna Wielkiej Armii](#)). Jego wojska pierwsze wkroczyły do Moskwy, ale książę był przekonany, że są skazane na porażkę. Car Aleksander I nie poprosił o zawarcie pokoju i nie przystał na propozycję Napoleona, którą było honorowe zakończenie wojny. W tej sytuacji Bonaparte po miesiącu oczekiwań zarządził (18 października 1812 r.) odwrót swojej armii, co było równoznaczne z klęską całej kampanii rosyjskiej.

Pogrzebane nadzieje

Zima na przełomie 1812 i 1813 r. nadeszła szybko i była wyjątkowo surowa. Na początku grudnia mróz dochodził do $-37,5$ st. C. Żołnierze zamarzali nie tylko we śnie, ale i podczas drogi. Po ciężkich bojach stoczonych z atakującymi ich wojskami rosyjskimi i po tragicznych dwóch miesiącach, podczas których żołnierzom doskwierały głód i mróz, a także choroby (tyfus i tzw. gorączka (grypa) okopowa) resztki Wielkiej Armii doszły do granicy Rosji z Księstwem Warszawskim. Napoleon poniósł klęskę. „*Druga wojna polska*”, jak nazwał tę wojnę cesarz Francuzów, okazała się przełomowym wydarzeniem, determinującym dalsze losy nie tylko Bonapartego, ale i całej Europy. [Hegemonia](#) francuska została bezpowrotnie złamana, a wraz z nią bardzo zmalały szanse na przywrócenie niepodległości Polski.

Adolph Northen, *Odwrót Napoleona spod Moskwy*, 1851 r. Omów sposób przedstawienia Napoleona na tym obrazie.

Mimo utraty celu, jakim była szansa na odzyskanie niepodległej ojczyzny, Polacy w czasie odwrotu walczyli z poświęceniem. Uczestniczyli w licznych walkach osłonowych, pełniąc funkcję **ariergardy**. Odegrali istotną rolę w przeprawie przez rzekę Berezynę w dniach 26–28 listopada 1812 r. i uratowali Napoleona od ostatecznej klęski.

Z ok. 100 tys. żołnierzy polskich, którzy wyruszyli z Napoleonem na Moskwę, powróciło zaledwie ok. 13 tys. oraz ok. 3,5 tys. z oddziałów litewskich, większość niezdolna do dalszej walki. Podczas odwrotu ranni zostali książę Józef Poniatowski (9 października 1812 r. w bitwie pod Wiaźmą) oraz generałowie Jan Henryk Dąbrowski, Karol Kniaziewicz i Józef Zajączek. Napoleon przekazał dowództwo nad resztkami swojego wojska Muratowi i zajął się tym co ważniejsze – wrócił do Paryża formować kolejną armię. Książę Józef, ze względu na sytuację polityczną w kraju także starał się jak najszybciej wrócić do Warszawy.

Wojciech Kossak, *Palenie sztandarów przed Napoleonem*, fragment panoramy Berezyna. Jak myślisz, dlaczego żołnierze przedstawieni na obrazie palą sztandary?

Źródło: www.bg.agh.edu.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Polskie elity zaczęły rozważać koncepcję oddania się pod opiekę rosyjską i tym samym zerwania sojuszu z Francją. Po rozmowie z Napoleonem, który przybył do Warszawy 10 grudnia 1812 r., zwolennicy tego rozwiązania zdecydowali, że należy z Rosją podpisać dziewięciodniowy rozejm, który pozwoliłby zatrzymać ich na linii Bugu. Aby wprowadzić ten plan w życie, była potrzebna zgoda naczelnego wodza armii – księcia Józefa Poniatowskiego, który do Księstwa Warszawskiego dotarł 12 grudnia 1812 r. Kilka dni później, 17 grudnia, odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Ministrów i Rady Generalnej Konfederacji. Zwolennicy ugody z carem ulegli, a po burzliwych obradach zaakceptowano propozycję Francuzów: dalszą walkę z udziałem Polaków. Poniatowski przystąpił do odbudowy wojska, ponieważ jednak miał niewiele czasu – w związku ze zbliżającymi się Rosjanami – nie mógł się spodziewać zadowalających rezultatów...

Okupacja Księstwa Warszawskiego

Armia austriacka, która teoretycznie miała osłaniać Księstwo Warszawskie od południowego wschodu, nie wykazywała woli walki z Rosją, za to prezentowała coraz agresywniejszą postawę wobec Polaków. W tej sytuacji, kiedy Józef Poniatowski nie odtworzył jeszcze armii polskiej, nie mogło być mowy o obronie Księstwa. 13 stycznia 1813 r. Rosjanie przekroczyli jego granice, a 6 lutego, po opuszczeniu stolicy przez wojska polskie, zajęli Warszawę. Rząd Księstwa Warszawskiego i wojsko (ok. 8 tys.) pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego wycofały się do Krakowa. Próbowaly się bronić jeszcze niektóre twierdze, w tym Modlin i Zamość, ale i one skapitulowały w listopadzie i grudniu 1813 r., gdy jasne już było że Napoleon nie wróci nad Wisłę. 13 maja wojska rosyjskie zajęły Kraków, a Rada Ministrów udała się do Cieszyzna. Tam otrzymała dekret króla Fryderyka Augusta, w którym nakazywał on jej rozwiązanie. Tym samym Księstwo Warszawskie okupowane przez wojska rosyjskie upadło. Do kierowania nim car powołał pięcioosobową [Radę Najwyższą Tymczasową](#)

Spuścizna Księstwa Warszawskiego

Księstwo Warszawskie, mimo że istniało krótko, pozostawiło po sobie dużą i cenną schedę: dzięki narzuconej przez Napoleona konstytucji postępowi uległy przemiany społeczne, rozwijał się w Warszawie teatr, z kryzysu wyszła prasa, powołane zostały Szkoła Prawa (1808 r.), a z niej Szkoła Prawa i Administracji (1811 r.) oraz Szkoła Lekarska (1809 r.), utworzono Archiwum Główne Krajowe. Najważniejszym jednak dziedzictwem Księstwa Warszawskiego był inny fakt - w 1813 r. nawet dla zwycięzców Napoleona było jasne, iż niemożliwy jest powrót w sprawie polskiej do stanu z 1795 r., kiedy to miał miejsce III rozbiór Polski.

Co dalej Polacy?

Józef Poniatowski pozostał wierny złożonej przysiędze oraz honorowi. Korzystając z pomocy neutralnej jeszcze Austrii, wyprowadził z Księstwa odbudowaną armię polską i dołączył do Napoleona. Brał udział m.in. w bitwie pod Lipskiem, w której zginął 19 października 1813 r. Po zdobyciu przez sprzymierzonych Paryża i abdykacji Napoleona reszta wojsk polskich, która spod Lipska udała się do Francji, otrzymała od cara Aleksandra I pozwolenie na powrót do Księstwa. Żołnierze, którzy się na to

zdecydowali, dostali się pod nadzór księcia Konstantego, brata cara.

Portret księcia Józefa Poniatowskiego pędzla Józefa Marii Grassiego (powstały po 1810 r.).
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

proklamować

(łac. *proclamo* – ogłaszam) ogłosić coś ważnego

kontyngent

przymusowe dostawy na rzecz państwa, może to być np. określona liczba rekrutów
ariergarda

oddział lub pododdział żołnierzy ubezpieczający maszerującą kolumnę przed atakiem nieprzyjaciela od tyłu

korpus

(z łac. *corpus* – ciało, trzon) w wojsku jednostka składająca się z kilku brygad albo dywizji

blokada kontynentalna

tutaj: wprowadzona w 1806 r. dekretem Napoleona polityka zakazująca Francji i jej sojusznikom utrzymywać stosunki handlowe z Wielką Brytanią

hegemonia

(gr. *hegemonia* – przywództwo) przewaga militarna i polityczna jednego państwa nad innymi

Księstwo Warszawskie

powołane na mocy traktatu w Tylży w 1807 r. państwo polskie, pozostające w zależności od Francji i jej cesarza Napoleona Bonapartego; stworzone z ziem drugiego, trzeciego

oraz częściowo pierwszego zaboru pruskiego, istniało do 1815 r.

Słowa kluczowe

Księstwo Warszawskie, „druga wojna polska”, V Korpus księcia Józefa Poniatowskiego, okupacja Księstwa Warszawskiego, Napoleon, wyprawa na Moskwę, epoka napoleońska

Bibliografia

J. Gierowski, *Historia Polski 1764–1864*, Warszawa 1986.

B. Grochulska, „*Małe państwo wielkich nadziei*”, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego t.3*, pod red. J. Buszki, A. Garlickiego, Warszawa 1987.

S. Grodziski, E. Kozłowski, „*Polska Zniewolona 1795–1806*”, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego, t.3*, Warszawa 1987.

A. Nieuważny, *My z Napoleonem*, Wrocław 1999.

Mała Encyklopedia Wojskowa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1967, Wydanie I, Tom 1.

Bitwy polskie. Leksykon, Kraków 1999.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą interaktywną. Przeanalizuj przebieg „drugiej wojny polskiej”.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Wypisz kraje, które nie były zaangażowane w konflikt w latach 1812-1815.

Polecenie 3

Wskaż na mapie bitwy, które zadecydowały o przegranej Napoleona, w trakcie podanych kampanii. Odpowiedź uzasadnij.

W trakcie inwazji na Rosję – 1812:

W trakcie VI koalicji antyfrancuskiej:

W trakcie 100 dni Napoleona i VII koalicji antyfrancuskiej:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

W którym roku prowadzona była według Napoleona „pierwsza wojna polska”? Czym się zakończyła dla Polaków?

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 2

Wskaż właściwe dokończenie zdania, a następnie uzasadnij swój wybór.

Największy kontyngent (w stosunku do liczby mieszkańców kraju) do wojny Napoleona z Rosją w roku 1812...

☐ wystawiły Prusy.

☐ wystawiła Holandia.

☐ wystawiła Francja.

☐ wystawiło Księstwo Warszawskie.

Twoje uzasadnienie

Ćwiczenie 3

Dokończ poniższe zdanie.

Największa polska formacja wojskowa w Wielkiej Armii to

Ćwiczenie 4

Spośród podanych miejsc zaznacz te, w których zostały stoczone bitwy w czasie „drugiej wojny polskiej”.

☐ pod Małojarostawcem

☐ pod Frydlandem

☐ pod Borodino

☐ pod Ławą Pruską

☐ pod Jeną

☐ pod Stachowem

☐ pod Winkowem

☐ pod Raszynem

Ćwiczenie 5

Wskaż, które z podanych zdań jest prawdziwe, a które fałszywe

Zdanie	Prawda	Fałsz
Wojnę z Rosją nazwano „ <i>drugą wojną polską</i> ” po zakończeniu kampanii wojennej.	☐	☐
W czasie wojny Napoleona z Rosją w 1812 r. kartą przetargową były ziemie polskie.	☐	☐
Rząd Księstwa Warszawskiego po wejściu Rosjan oddał się w ich ręce.	☐	☐

Rozstrzygnij, które źródło przedstawia sytuację armii Napoleona w czasie „drugiej wojny polskiej”. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do treści obrazu i własnej wiedzy.

Źródło 1. Obraz pędzla Juliana Fałata

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło 2. Obraz pędzla Horace'a Verneta

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło 1

Uzasadnienie

Ćwiczenie 7

Rozstrzygnij, czy organ władzy, którego pieczęć przedstawiono w źródle, został powołany z ramienia Napoleona I, czy Aleksandra I. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do treści źródła oraz źródeł podanych w treści lekcji i własnej wiedzy.

Autor nieznany. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Napoleona I

Uzasadnienie

Uzasadnij, odwołując się do źródła oraz treści lekcji, że tekst dotyczy „drugiej wojny polskiej”.

Tekst źródłowy.

Pamiętnik Piotra Łagowskiego o wojnie [...] [fragment]. [...]

((takie było rozłożenie armii francuskiej:

Korpus na drodze ku Oszmiany.

Korpus w Wiłkomierzu.

W Szyrwintach. Kwatera i wyżywienie w Niewiażynie.

Korpus w Nowych Trokach.

5, 7, 8. W Grodnie.

Źródło: 2019. Cytat za: Janusz Staszewski, *Pamiętnik Piotra Łagiewskiego o wojnie 1812 r. na Litwie, Wilno 1936*, dostępny online w: wbc.poznan.pl.

Uzasadnienie

Dla nauczyciela

Autor: Aneta Murawiecka

Przedmiot: historia

Temat: „Wojna polska” 1812 r. i okupacja Księstwa Warszawskiego

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

XXIX. Epoka napoleońska. Uczeń:

4) charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje stosunek Polaków do wojny Napoleona z Rosją;
- opisuje wojnę Napoleona z Rosją w 1812 r. i udział Polaków w „drugiej wojnie polskiej”;
- ocenia wkład Polaków w „drugą wojnę polską”;
- przedstawia różne postawy Polaków w czasie „drugiej wojny polskiej”;
- omawia okupację Księstwa Warszawskiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- analiza tekstu źródłowego, mapy, obrazu,
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna,

- praca w parach,
- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery/tablety z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki,
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale,
- telefony z dostępem do internetu,
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją:

Uczniowie zapoznają się z treścią e-materiału (bez mapy interaktywnej), tak aby móc potem uczestniczyć w dyskusji.

Faza wstępna

1. Nauczyciel przedstawia temat i cel lekcji: Dowiedziecie się, jaki był udział Polaków w „drugiej wojnie polskiej” oraz jak przebiegała okupacja Księstwa Warszawskiego w latach 1813–1815. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. Inicjuje lekcję, prosząc uczniów, aby podali, w którym roku prowadzona była według Napoleona „pierwsza wojna polska” i czym się zakończyła dla Polaków. Wybrana osoba odpowiada na pytanie, nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia informacje.

Faza realizacyjna

1. Prowadzący prosi, aby uczniowie obejrzeli fragment filmu *Pan Tadeusz* w reż. Andrzeja Wajdy, scenę tańczenia poloneza. Zadaje uczniom pytanie: Czy fragment filmu oddaje atmosferę, która została przedstawiona w zacytowanym fragmencie dzieła Adama Mickiewicza w tekście lekcji? Jak Polacy reagowali na wizję wojny Napoleona z Rosją? Chętna lub wskazana osoba udziela odpowiedzi, nauczyciel w razie potrzeby dopowiada dodatkowe informacje.
2. Analiza mapy interaktywnej. Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy. Pierwsza opracowuje szlak Wielkiej Armii i wkroczenie do Moskwy, druga – odwrót Wielkiej Armii i jej klęskę, trzecia – udział Polaków w wyprawie moskiewskiej. Ustala czas na przygotowanie.
3. Prezentacja pracy uczniów: wybrana osoba z każdej grupy przedstawia najważniejsze opracowane informacje. Na koniec nauczyciel udziela uczniom informacji zwrotnej.
4. Następnie nauczyciel zadaje uczniom pytanie: Jakie mogły być losy Księstwa Warszawskiego, gdyby „druga wojna polska” zakończyła się zwycięstwem Napoleona? Wyznacza czas na przygotowanie odpowiedzi, a następnie uczniowie zgłaszają swoje

proponując, dyskutując z pozostałymi osobami. Nauczyciel monitoruje dyskusję, wybrana osoba zapisuje wnioski na tablicy.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie oceniają wkład Polaków w „drugą wojnę polską”. Wskazana przez nauczyciela osoba podsumowuje treść lekcji.
2. Nauczyciel ocenia pracę wylosowanej grupy oraz dokonuje słownej oceny pracy klasy udzielając też uczniom informacji zwrotnej.

Praca domowa:

W trakcie „drugiej wojny polskiej” jedną z dyskutowanych kwestii było obsadzenie tronu przyszłego Królestwa Polskiego, które miało powstać po wygranej Wielkiej Armii w tej wojnie. Sprawdź, jakie pojawiały się propozycje.

Materiały pomocnicze:

J.A. Gierowski, *Historia Polski 1764–1864*, Warszawa 1986.

B. Grochulska, *Małe państwo wielkich nadziei*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego* t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1987.

S. Grodziski, E. Kozłowski, *Polska zniewolona 1795–1806*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, Warszawa 1987.

A. Nieuważny, *My z Napoleonem*, Wrocław 1999.

Mała encyklopedia wojskowa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1967, wyd. 1, t. 1.

Bitwy polskie. Leksykon, Kraków 1999.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Mapa interaktywna może być też wykorzystana do przygotowania przez uczniów prezentacji, w której przedstawią udział Polaków w wyprawie Napoleona na Rosję.